

בס"ד. שיחת ש"פ ראה, מבה"ח וער"ח אלול, ה'תשי"ד.

בלתי מוגה

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון שמחה, ואח"כ "צמאה לך נפשי". אח"כ צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה אחרי הוי" אלקיכם תלכו גו'.

* * *

ב. בפרשתנו¹ מדובר אודות "זאת הבהמה אשר תאכלו"², בהמות טהורות, ואודות "הבהמה אשר לא תאכלו", בהמות טמאות. והתורה נותנת שני סימנים ל"הבהמה אשר תאכלו": "מעלת גרה" ו"מפרסת פרסה"³.

בסימנים⁴ שבתורה ישנם ב' סוגים: א) גורמים — סימנים שהם טעם וסיבה לדבר, ובנדון דידן — עי"ז שהבהמה היא מעלת גרה ומפרסת פרסה, הרי היא בהמה טהורה; ב) מבדילים — סימנים שאינם טעם וסיבה לדבר, ואינם אלא מבררים את הטהרה והיפך הטהרה שישנה בדבר מצד עצמו, שענין זה נתברר ע"י הסימנים⁵.

פנימיות התורה, תורת החסידות, מקשרת את המשל עם הנמשל. ואף שהמשל הוא דבר זר, ואינו אלא משל בלבד — אעפ"כ מקשרים אותו עם הנמשל, כיון שאין מקרה סתם ("קייץ צופא"ל") בעולם, וזה שענין זה הוא משל לנמשל — ה"ז מפני שנלקח ממנו. הענין שבנמשל, כשיורד לעולם תחתון יותר — נעשה משל⁶.

עפ"ז, לשני הסוגים שבסימנים ישנה שייכות להדבר עצמו. אפילו הסימנים שאינם טעם וסיבה, ואינם אלא סימנים כדי לברר — גם הם קשורים עם הדבר עצמו. לא במקרה זהו הסימן של הדבר, אלא כאשר הדבר יורד למטה יותר נעשה הוא — הסימן.

(4) ראה גם תו"מ ח"ה ס"ע 145 ואילך. וש"נ.

(5) ראה בפרטיות צפע"נ להגאון הרגצ'ובי על הרמב"ם ריש הל' מאכלות אסורות.

(6) ראה תו"מ שם ע' 229, ובהנסמן שם בהערה 181.

(1) מכאן עד סוס"ח — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונרפס בלקו"ש ח"ב ע' 375 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(2) פרשתנו יד, ד.

(3) שם, ו.

ובמילא מוכן, שב' הסימנים ד"מעלת גרה" ו"מפרסת פרסה", בכל סוג סימנים שייכללו — יש להם שייכות ל"זאת הבהמה אשר תאכלו".

ג. ענין האכילה — "זאת הבהמה אשר תאכלו" — הוא, שלוקחים חי, צומח או דומם, ועי"ז שאוכלים אותו, נעשה "דם ובשר כבשרו", שמהדומם, הצומח או החי — נעשה מדבר, שע"ז מתמלאת התכלית דהדומם, הצומח או החי — שהוא נכלל בהמדבר.⁷

גם באדם גופא ישנם ענינים שבהם הוא שוה לדומם, צומח וחי, ע"ד מאמר הגמרא⁸ "שלשה כבהמה", וישנם ענינים שבהם הוא מחולק מדצ"ח, שבהם ה"ה אדם, מין המדבר.

וכשם שבדצ"ח מ בכלל, לא הדצ"ח הם התכלית, אלא המדבר דוקא, וגם המעלה בדצ"ח היא דוקא כשהם נכללים בהמדבר — כן הוא גם בהמדבר גופא: הענינים שבהם הוא דומה לדצ"ח — אינם המעלה והתכלית שלו. התכלית היא בענין המדבר שבו; והתכלית דשאר עניניו — הדצ"ח שבו — היא, שגם הם יהיו בהתאם לענין המדבר שבו, ויהיו נכללים בו.

וכן הוא גם בנוגע להדומם, צומח וחי — בכללות — שהאדם משתמש בהם והם נכללים בו, שהתכלית היא שיהיו נכללים בהמדבר שבאדם דוקא, עי"ז שהאדם ישתמש בהם בהתאם לענין ומעלת האדם.⁹

ד. ענינו האמיתי של אדם הוא — "אדמה¹⁰ לעליון"¹¹, כביכול, ל"אדם העליון שעל הכסא"¹², שהוא — "אדם העליון שעל הכסא" — ה"אדם" האמיתי, אמיתית מעלת המדבר. המעלה דאדם התחתון היא — שהוא "אדמה" לאדם העליון, ולכן נקרא בשם "אדם".

מעלת האדם היא — שיהא נכלל ב"אדם העליון", עי"ז שימלא את שליחותו של "אדם העליון". וכמבואר בלקוטי תורה¹³, שע"ז שעושים שליחותו של אדם העליון — נעשים "כמותו"¹⁴, שהו"ע ההתכללות, שנכלל באדם העליון.

מאמר אם כל חי ח"ב פל"ג. ועוד.
 (12) ראה יחזקאל א, כו.
 (13) ויקרא א, ג. ב, א.
 (14) שהרי "שלוחו של אדם כמותו" (ברכות לד, ב (במשנה). וש"נ). — מהנהח בלתי מוגה.

(7) ראה לקו"ש ח"ט ע' 206, ובהנסמן שם בהערה 72.
 (8) חגיגה טז, א.
 (9) ראה גם ת"מ שם ס"ע 44 ואילך.
 (10) ישע"י יד, יד.
 (11) של"ה חלק תושב"כ וישב סוף הדרוש צאן יוסף. ובכ"מ. גם בספר עשרה מאמרות

יש בזה סדר והדרגה: תחילה ה"ז במדריגה תחתונה, אח"כ למעלה יותר, עד שפועל בעצמו ההתכללות — שנכלל לגמרי באדם העליון. וכפי שנתבאר (בהמאמר¹⁵), שתחילה העבודה היא באופן ד"אחרי הוי' אלקיכם תלכו"¹⁶ — אחרי, שאין זה אלא "אחורים" בלבד, עד שמגיעים לתכלית העלי' — "ובו תדבקון"¹⁶, שאינו שום מציאות לעצמו כלל, אלא נעשה לגמרי דבוק, ועד שנעשה דבר אחד.

— ועל דרך מדריגת משה רבינו, שאמר¹⁷ "ונתתי עשב", כיון שהי' בטל לגמרי ולא הי' מציאות כלל, "ונחננו מה"¹⁸, "שכינה מדברת מפומא דילי"¹⁹ (ע"י ה' המוצאות שלו), שזוהי המדריגה ד"ובו תדבקון". —

וכמו בו עצמו — כן הוא גם בהדצ"ח שמשמש בהם, שתכליתם היא שיהיו נכללים ב"אדם העליון".

ה. ענין זה — לקחת בהמה, ש"רוח הבהמה היורדת היא למטה"²⁰, ולפעול בה העלאה והתכללות, היפך טבעה דירידה למטה — תחילה התכללות באדם התחתון, ועי"ז גם באדם העליון — הרי זה דרך רחוקה ביותר, מ"אחרי הוי' אלקיכם" עד "ובו תדבקון", ו"כל הדרכים בחזקת סכנה"²¹.

וכדי שיהי' אפשר לעבור דרך זו — נתנה לנו התורה שני סימנים, המורים אם האדם עושה עבודתו כראוי:

אם הוא מתעסק בדברים הגשמיים דדצ"ח לשם שמים ולעבודת הוי', שאז פועל הוא בהם העלאה והתכללות כנ"ל — "אשר תאכלו"; או שאינו עושה זאת כראוי, שאינו עושה זאת לעבודת הוי' אלא מצד טבעיותו ורגילותו, שאז אינו פועל בזה העלאה אלא להיפך, ואז — "אשר לא תאכלו".

ו. בתורה אור²² מובא אודות ר' חנינא בן תרדיון²³, שעשה ב' ענינים — מעשה אחד שעשה בקו החסד, ומעשה שני שעשה בקו הגבורה — ועשה את שניהם באותו אופן, ועי"ז ידעו שאין זה מצד הטבע אלא מצד

מכילתא יתרו יח, יט. לקו"ת ויקרא נ, א.	15) לעיל ע' 164 ואילך.
20) קהלת ג, כא.	16) פרשתנו יג, ה.
21) ירושלמי ברכות פ"ד ה"ד. קה"ר פ"ג,	17) עקב יא, טו.
ב (ב).	18) בשלח טז, ז"ח.
22) תולדות יט, ב.	19) להעיר מזה"ג רלב, א ושם ז, א. רסה,
23) ע"ז יח, א.	סע"א. שמו"ר פ"ג, טו. ויק"ר פ"ב, ג.

עבודה, כי אילו הי' זה מצד הטבע — לא היו יכולים להיות ב' הענינים באותה חיות.

וכמ"ש בספרי²⁴ שאהבה ויראה הם ב' מדות הפכיים ואינם יכולים להיות יחד, מלבד בעבודת הוי', שבזה יכולים להיות ב' המדות יחד.

וזהו ג"כ מ"ש באברהם אבינו בשעת נסיון העקידה דוקא "עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה"²⁵: הנסיונות הקודמים היו בקו אחד — קו הימין, ולכן לא הי' אפשר לדעת אם אין זה מצד הטבע. אבל כאשר הי' נסיון זה, שלקח את יצחק להעקידה, עד שרצה לעשות מה שרצה, שזהו ענין שמצד קו הגבורה — אזי "עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה", "עתה ידעתי" גם על כל הנסיונות הקודמים, שהם מצד עבודה²⁶.

ז. זהו הסימין ד"מפרסת פרסה":

כאשר פועלים רק בקו אחד, "בקימא דחד סמכא"²⁷ — יתכן שזוהו מצד הטבע והרגילות. הסימין לבהמה טהורה היא "מפרסת פרסה" — שהפרסה מחולקת ומכוונת ימינה ושמאלה, לשני הצדדים. הוא יוצא מטבעו ורגילותו, ועושה את שליחותו של "אדם העליון", בכל מקום ששולחים אותו.

הדין ב"מפרסת פרסה" הוא, שהפרסה צ"ל מחולקת מלמעלה ומלמטה, ואם לא — אין זו בהמה טהורה²⁸. והיינו, שהעבודה בב' הקוין צריכה להיות לא רק בחיצוניות בלבד; אם ענין זה הוא רק בחיצוניות, אבל בפנימיות אינו עומד אלא בקו אחד — אזי "לא תאכלו", שאינו פועל את ההעלאה והתכללות. עליו להיות מחולק בפנימיות וגם בפועל, בכל כולו ("דורך און דורך"), ואז "תאכלו", שפועל את ההתכללות, עד שבא לידי "ובו תדבקון".

ואעפ"כ, כיון שהוא עוסק בגשמיות, ששייכת לחומריות — הרי אפילו כשהוא רואה ש"מפרסת פרסה", אין לו לסמוך על עצמו, וצ"ל גם הסימין ד"מעלת גרה" — לחזור וללעוס ("איבערקייען"), לבדוק את עצמו, ולברר עוד פעם ועוד פעם²⁹.

(29) וע"ד המבואר לעיל בהמאמר (ע') (169) בנוגע לב' המדרגות בענין הביטול — "משתאה ומחריש" (חיי שרה כד, כא) — הביטול ד"משתאה", שיוצא ממציאיותו, והביטול ד"מחריש", שנכלל בדבר (מהנחה בלתי מוגה).

(24) ואתחנן ו, ה.

(25) וירא כב, יב.

(26) ראה תניא אגה"ק סי"ג (ק"ט, ב).

(27) לשון האד"ר בתחלתה (זח"ג קכז, ב).

וראה תורת לוי"צ ע' שג.

(28) פרש"י פרשתנו יד, ו.

ח. ההוראה מזה בעבודה בפועל — שאפשר ללמדה מלמטה למעלה, ומלמעלה למטה — היא:

כשם שכאשר עומדים לאכול מבהמה, יש לבדוק אם יש לה סימני טהרה, ואם לא אסור לאוכלה — כך גם בכל ענין בעולם הזה שעומדים לעשות, צריכים לבדוק בסימנים אלו: עליו להיות בטוח שעושה זאת לא "למלאות תאות נפשו", ואפילו אם נראה בעיניו שסימן זה מתאים ("שטימט") — אסור לו לסמוך על זה, ויש צורך בבירור שני.

* * *

ט. על הפסוק¹⁶ "אחרי הוי' אלקיכם תלכו גו' ובו תדבקון" איתא בגמרא³⁰ (והובא במאמר ד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו לכ"ק אדמו"ר הצ"צ³¹): "וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה .. אלא להלך אחר מדותיו של הקב"ה .. הקב"ה ביקר חולים .. אף אתה בקר חולים, הקב"ה ניחם אבלים .. אף אתה תנחם אבלים".

ולכן דעת רבינו יונה³² שמצות ניחום אבלים היא מדאורייתא. — גם בדברי הרמב"ם³³ יש מפרשים³⁴ שענין זה הוא מדאורייתא, אלא שאין זה בנוגע לניחום אבלים דוקא, כי אם, בנוגע לכל הענינים שהם בכלל "ואהבת לרעך כמוך". אמנם רבינו יונה כותב להדיא שמצות ניחום אבלים היא מדאורייתא, ועפ"ז מבאר דברי המשנה³² "קברו את המת וחזרו, אם יכולין להתחיל ולגמור (קריאת שמע) עד שלא יגיעו לשורה יתחילו, ואם לאו לא יתחילו" — "משום דתנחומי אבלים מדאורייתא .. דכיון שעוסק במצוה פטור מן המצוה". ואמנם מקשים על רבינו יונה מנא לי' שהוא מדאורייתא, ובאמת מקורו במאמר חז"ל הנ"ל.

— רצוני להזכיר ענין זה, בגלל המאורע שאירע לפני ש"ק³⁵. ואף שכ"ק מו"ח אדמו"ר כבר דאג והשתדל עבורו בכל המצטרך לו ("דער רבי האָט אים שוין אַרויסגעשלעפט וואוהיין מען דאַרף") — הרי, הענינים דלמעלה אינם באים תמורת הענינים דלמטה, ומה שצריכים לעשות מצד למטה, יש לעשות.

הוצאת פרנקל.

(35) פטירתו של הרה"ג והרה"ח ר' מאיר אשכנזי* ז"ל — ביום ד', כ"ו מנחם-אב (המו"ל).

(30) סוטה יד, א.

(31) נדפס לאח"ז באוה"ת פרשתנו ע' תשב. כרך ו — ע' ב'שיח.

(32) ברכות רפ"ג (יא, ב בדפי הרי"ף).

(33) הל' אבל רפ"ד: "מצות עשה של

דבריהם .. בכלל ואהבת לרעך כמוך".

(* נזכר בתו"מ ח"ד ט"ע 239.

(34) ראה בספרים שנשמנו ברמב"ם

י. ועד"ז מצינו בנוגע לשמחת חתן וכלה — "שעשה הקב"ה שושבנות (שנשתדל בחיתונו לשמחו) לאדם הראשון, מכאן לגדול שיעשה שושבנות לקטן"³⁶.

וענין זה שייך לחודש אלול — שהרי, לאחרי כל הפירושים בהענין ד"אני לדודי ודודי לי"³⁷ (ר"ת אלול³⁸), "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"³⁹, והפירוש הפשוט של פסוק זה — קאי על חתן וכלה (ולכן נאמר פסוק זה בשיר השירים, שבו מדובר בענין חתן וכלה).

ולכן נאמר ענין זה ב"פ ("אני לדודי ודודי לי", ו"דודי לי ואני לו"⁴⁰) — כי, כשם שברוחניות ישנם ענינים שמלמעלה למטה וענינים שמלמטה למעלה, כך הוא בענין חתן וכלה, ש"יש שהוא הולך אצל זיווגו ויש שזיווגו בא אצלו"⁴¹.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה להתלמידים שיחיו שנישואיהם בחודש זה, וכן לעוד תלמידים, לומר "לחיים"].

* * *

יא. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר⁴², שפעם ביקש מאביו, כ"ק אדמו"ר נ"ע, מתנה, ואדמו"ר נ"ע אמר בפניו מאמר כפי שאמרו אדמו"ר הזקן בדורו, ומאמר זה עם הוספות — כפי שאמרו אדמו"ר האמצעי בדורו, וכך כל נשיא בדורו.

בכלל, קשה לברר ולמצוא ("פאָנאַנדערקלייבן") במאמרים כיצד נאמר המאמר ע"י כל נשיא. אבל ישנם מאמרים שנשאו בידינו מכל הנשיאים, ובמאמרים אלו אפשר לראות את ההוספות שהוסיף כל נשיא בדורו.

המאמר ד"ה אחרי הוי' אלקיכם תלכו — ישנו מאדמו"ר הזקן בלקו"ת⁴³, ללא ההגהות וההערות.

מאדמו"ר האמצעי — ישנו מאמר זה בסידור⁴⁴, אבל כפי שהוא בסידור ניכר שזהו מאמר אדמו"ר הזקן; אמנם, מאמר זה ישנו גם בשער

41) ב"ר פס"ח, ג.

36) עירובין יח, ב (ובפרש"י). וש"נ.

42) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' שיח.

37) שה"ש ו, ג.

וש"נ.

38) שעשה"פ עה"פ. ועוד.

43) פרשתנו יט, ב ואילך.

39) שבת סג, א. וש"נ. הובא בפרש"י

44) עם דא"ח — כג, ד ואילך.

עה"ת וישב לו, יז.

40) שה"ש ב, טז.

התפלה⁴⁵, ומאריכות הלשון ניכר שזהו מאמר אדמו"ר האמצעי (דהיינו — מאמר אדמו"ר הזקן עם הוספות אדמו"ר האמצעי).

מאדמו"ר הצמח צדק — ישנו המאמר בלקו"ת עם ההגהות, ומלבד זאת — ישנו גם ב"ביכל" בכת"י⁴⁶ אלא שבה"ביכל", המאמר אינו מסודר, ואין בו מוקדם ומאוחר. ובסוף ה"ביכל" ישנו דף, שבו נרשמו עבור המעתיק הוראות להעתקת המאמר — מה עליו להעתיק מהסידור, מה עליו להעתיק משער התפלה, והיכן עליו להכניס את ההוספות.

יב. הענין שנתבאר לעיל בהמאמר⁴⁷, שחילוקי המדריגות ד"אחרי הוי' אלקיכם תלכו גוי' ובו תדבקון" הם בהתאם לחילוקי הזמנים דאלול ועשי"ת (ש"אחרי ה' אלקיכם תלכו" קאי על חודש אלול, "ואותו תיראו" קאי על ר"ה, "ואת מצותי תשמורו ובקולו תשמעו" קאי על מצות תק"ש, "ואותו תעבדו" קאי על עשי"ת, "ובו תדבקון" קאי על יוהכ"פ) — מקורו במאמר הצי"צ הנ"ל (שבה"ביכל")⁴⁸, ולעת-עתה — זהו המקום היחיד שמצאתי ענין זה.

והנה, בהדף הנ"ל (שבסוף ה"ביכל") נרשם⁴⁹: "או י"ל, ואת מצותיו תשמרו זהו וימינו תחבקני"⁵⁰ שאחר ואתו תיראו, והיינו ימי החג שיש בהם הרבה מצות, ובו תדבקון זהו שמיני עצרת".

[והנה, ע"פ ההוראות שנרשמו שם בענין העתקת המאמר — הרי פירוש שני זה ("או י"ל") לא ניתן להעתיק.

אמנם, אף שהפירוש השני לא ניתן להעתיק — הרי בענין זה ישנו פתגם מכ"ק מו"ח אדמו"ר, על ביטוי ("אָ וואָרט") שאדמו"ר מוהר"ש כתב והעביר עליו קולמוס, ועל כך אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר — שיש ללמוד את הביטוי, ולהבין הן את הטעם שאדמו"ר מוהר"ש כתבו, והן את הטעם שהעביר עליו קולמוס...

ועאכ"כ בענין זה — שאין המדובר בביטוי בלבד אלא בענין שלם, ושלא העביר עליו קולמוס (ורק הורה שלא להעתיקו) — שבודאי יש ללמדו].

ולפי פירוש זה, צריך לומר, ש"ובקולו תשמעו" — שהו"ע הקשור

48) אוה"ת שם ע' תרצו ואילך. כרך ו'

— ע' ב'שכג ואילך.

49) אוה"ת שם ס"ע תרצו ואילך.

50) שה"ש ב, ו, ח, ג.

45) שערי תשובה ח"א כב, ג ואילך.

46) נדפס לאח"ז באוה"ת פרשתנו ע'

תרפו ואילך. כרך ו' — ע' ב'שיח ואילך.

47) ע' 171 ואילך.

עם התורה (כמבואר בהמאמר⁵¹) — קאי על שמחת-תורה (שבחול"ל הוא ביום בפ"ע, וגם בא"י ישנו הענין דשמח"ת, אלא ששם הוא ביחד עם שמע"צ).

יג. וביאור השייכות בין שני פירושים אלו (שלהפירוש הראשון קאי "בקולו תשמעו" ו"ובו תדבקון" על ר"ה ויוהכ"פ (כמבואר בהמאמר), ולהפירוש השני קאי על שמע"צ ושמח"ת) — ע"פ פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר (שאמרו גם במאמר דא"ח)⁵², ששמח"ת הוא אותו ענין כמו ר"ה, אלא שר"ה הוא בקו המרירות ושמח"ת הוא בקו השמחה.

וחדוש אלול (שהוא הענין ד"אחרי הוי' אלקיכם תלכו", כמבואר בהמאמר) הוא הכנה לשני הענינים — הן לקו המרירות דר"ה ויוהכ"פ, והן לקו השמחה דשמח"ת. ולכן ישנו בחודש אלול גם ענין השמחה בתורה.

ושני ענינים אלו מרומזים בכתוב "אני לדודי ודודי לי" הרועה בשושנים"³⁷ — שבתבת "שושנים" מצינו שני פירושים⁵³: א) "אל תקרי שושנים אלא שושנים", "ששושים בתורה"⁵⁴ — שהו"ע ההכנה לשמח"ת; ב) "ששושים" קאי על י"ג מכילין דרחמי⁵⁵, שהו"ע המרירות — הכנה לר"ה ויוהכ"פ.

יד. עפ"ז⁵⁶ יובן מ"ש במגלה עמוקות⁵⁷, ש"אלול" ר"ת "ארון לוחות ושברי לוחות" — דלכאורה, מהי השייכות ד"אלול" ל"ארון לוחות ושברי לוחות"? וביאור הענין:

אף שידוע שענין התשובה הוא למעלה מהתורה, הרי גם את ענין התשובה יודעים מהתורה דוקא, והיינו, שהתורה מגלה את ענין התשובה⁵⁸. וענין זה מרומז בכך שגם שברי לוחות היו מונחים בארון יחד עם הלוחות⁵⁹:

(51) לעיל ע' 167.
 (52) ד"ה ביום השמע"צ תרצ"ה פכ"ו (סה"מ קונטרסים ח"ב שלט, א) — נעתק ב"היום יום" כב תשרי, שמיני עצרת.
 (53) ראה לקו"ת פרשתנו לג, א ואילך. ובכ"מ.
 (54) שבת ל, ב. וש"י. זח"ב כ, ב. שם עדר, א.
 (55) הקדמת הזהר בתחלתה.
 (56) תוכן סעיף זה נדפס בלקו"ש ח"ד ע' 1350 ואילך (בשילוב עם שיחת ש"פ תצא תשי"ז).
 (57) פ' עקב ד"ה אלול (נה, א).
 (58) ראה לקו"ש ח"י"ח ע' 121. וש"נ.
 (59) ב"ב יד, ב.

"שברי לוחות" — הו"ע התשובה. ולכן מצינו שיש מעלה בענין שבירת הלוחות, שלכן, אמר הקב"ה למשה רבינו "יישר כחך ששברת"⁶⁰, ויתירה מזו איתא בירושלמי⁶¹ ש"הקב"ה אמר לו שישברם" — ע"ד מעלת בעלי-תשובה על צדיקים, ש"במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו"⁶².

וזוהו שגם ה"שברי לוחות" (ענין התשובה שלמעלה מהתורה) היו מונחים באותו ארון שבו היו מונחים הלוחות (ענין התורה), כיון שגם ענין התשובה (שלמעלה מהתורה) מתגלה ע"י התורה דוקא. והיינו, שהצדיקים (שענינם תורה) הם המגלים ומורים את סדר התשובה.

ונמצא, שההכנה דחודש אלול היא בנוגע לשני ענינים אלו, ענין התשובה (שברי לוחות) וענין התורה (לוחות), ובאופן ששני ענינים אלו קשורים זה לזה (כנ"ל בענין השייכות דר"ה ושמח"ת) — כיון שחודש אלול הוא הכנה הן לר"ה (תשובה) והן לשמח"ת (תורה), כנ"ל.

וזוהי השייכות דחודש אלול להר"ת "ארון לוחות ושברי לוחות" — כיון שבחודש אלול ישנם ב' הענינים דלוחות ושברי לוחות (תורה ותשובה), באופן שהם קשורים זה לזה (ע"י הארון).

טו. ויש להוסיף בזה:

בנוגע לארון מצינו⁶³, ש"מקום ארון אינו מן המדה". והיינו, שאף ש"מקום ארון" הי' במציאות — שהרי הארון עמד בקדש הקדשים, וממנו היו "עשר אמות אויר לכל רוח"⁶⁴, והארון עצמו הי' במידה (של אמות שלישיות ואמות שבורות) — הרי מקום זה הי' באופן ד"אינו מן המדה". והענין בעבודה — שבשני קוים אלו ("לוחות" ו"שברי לוחות") צריכה להיות העבודה באופן של יציאה ממדידה והגבלה, ואז פועל הקב"ה את היציאה ממדידה והגבלה לאמיתתה.

וזוהו ענינו של חודש אלול, שהוא (כמאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶⁵) חודש החשבון, שבו יש לערוך חשבון-נפש על כל המעשים, הדיבורים והמחשבות במשך כל השנה — שיש לפעול שענינים אלו לא יהיו ע"פ המדידה וההגבלה שלו.

60) שבת פז, א. וש"נ. הובא בפרש"י פ"ז ה"ד.

63) יומא כא, סע"א. וש"נ. עה"ת ס"פ ברכה.

64) פרש"י שם. 61) תענית פ"ד ה"ה.

65) ברכות לד, ב. רמב"ם הל' תשובה 65) ראה סה"מ תרצ"ו ס"ע 141. וש"נ.

וזוהי ההכנה לר"ה, שבו נכתבין ונחתמין לאלתר בספרן של צדיקים⁶⁶, לשנה טובה ומתוקה.

* * *

טז. דובר⁶⁷ באריכות⁶⁸, שחודש אלול הוא ענין ערי מקלט.

[ותוכן⁶⁹ הענין:]

ענינם של ערי מקלט הוא — הסיוע לרוצח נפש להינצל מגואל הדם. ועד שאפילו רוצח במזיד — הרי "בתחילה אחד שוגג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט"⁷⁰, וכל זמן שהרוצח שהה בעיר המקלט הי' ניצול מגואל הדם, ורק לאחר⁷¹ "ב"ד שולחין ומביאין אותו משם"⁷⁰, והיו עורכים משפט אם הוא חייב גלות, או אפילו עונש חמור יותר. ונמצא, שע"י עיר המקלט ניצול הרוצח מגואל הדם עכ"פ עד לזמן הדין ומשפט, וגם בשעת המשפט — הרי "אפשר דחזו לי זכותא"⁷¹.

וזוהו גם ענינו של חודש אלול — בבחינת "ערי מקלט" לעובר

עבירה:

ע"י כל עבירה שהאדם עושה — ה"ה בבחינת רוצח נפש, "שופך דם האדם באדם"⁷², דם האדם דקדושה באדם בליעל (היצה"ר)⁷³.

וחודש אלול — הוא בבחינת "ערי מקלט", שם יכול הוא להינצל מ"גואל הדם", הוא היצה"ר (ש"הוא שטן הוא יצה"ר הוא מלאך המות"⁷⁴), עד הדין ומשפט דר"ה, ובינתיים יכול לחזור בתשובה.

ובענין זה — ישנה מעלה בהדין ומשפט שלמעלה (בר"ה) על הדין ומשפט שלמטה, שהרי בהדין ומשפט שלמטה — לא על כל דבר מועילה תשובה⁷⁵ (וכידוע⁷⁶ הסיפור מכ"ק אדמו"ר הצ"צ, שהעביר שוחט משחיטתו אף שעשה תשובה), משא"כ לגבי הדין ומשפט שלמעלה — התשובה מועילה על הכל.

69) החצ"ר — מהנחה בלתי מוגה.

70) מכות ט, ב.

71) גיטין כט, רע"א.

72) נח ט, ו.

73) לקו"ת במדבר יג, ג.

74) ב"ב טז, א.

75) ראה שו"ת נוב"י או"ח מהדו"ק סל"ה.

76) ראה תו"מ שם ע' 288 הערה 33.

66) ראה ר"ה טז, ב.

67) מכאן עד סוף השיחה — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונרפס בלקו"ש ח"ב ע' 380 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

68) שיחת שבת מבה"ח אלול תשי"א ס"ד

ואילך (תו"מ ח"ג ע' 285 ואילך). וש"נ.

ואפילו "האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב (ש) אין מספיקין בידו לעשות תשובה" (ועד"ז "אחטא ויום הכפורים מכפר אין יום הכפורים מכפר")⁷⁷ — הרי "דחק ונתחזק ונתגבר על יצרו ועשה תשובה מקבלין תשובתו"⁷⁸.

וזהו ענינו של חודש אלול — ענין הגלות, ש"גלות מכפרת"⁷⁹, ועד שנעשה "וחי"⁸⁰ — "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום"⁸¹, כמדובר בשיחה הנ"ל בארוכה].

וישנה הוספה לענין זה:

על הענין ד"שופטים ושוטרים גו"⁸², איתא בספרי⁸³, שה"שופטים ושוטרים"⁸⁴ היו "בכל מושבותיכם — (גם) בחוצה לארץ". וממשיך בספרי: "יכול אף ערי מקלט יהיו נוהגות בארץ ובחוצה לארץ, תלמוד לומר אלה כו', ערי מקלט אינן נוהגות אלא בארץ". ומ"מ איתא בספרי⁸⁵, שערי מקלט קולטות גם רוצח שבחוץ לארץ, אלא שערי המקלט עצמן היו בארץ ישראל דוקא.

מזה שהספרי מדמה את הענין ד"שופטים ושוטרים" לערי מקלט, שכשם ש"שופטים ושוטרים" היו גם בחו"ל, קס"ד שגם ערי מקלט היו נוהגות בחו"ל — משמע, שערי מקלט שייכים ל"שופטים ושוטרים".

ענין ה"שופטים", ואפילו ה"שוטרים" שהיו רודיין⁸⁶ — לא הי' כדי להעניש, אלא הכוונה היתה כדי שעי"ז יהי' זיכוד⁸⁷. וזהו ג"כ הענין דערי

גם שוטרים (וביל"ש שם מוכח דאינו חולק על הת"ק). ועפ"ז מובן בפשיטות: (א) קושיית הש"ס במכות (שם) "א"כ מה ת"ל בכל שערך", כיון דגם שוטרים נוהגין בחו"ל. (ב) הא דאין מונים העמדת שופטים ושוטרים בשני מ"ע. וראה תורה תמימה ר"פ שופטים. פי' הרי"פ פערלא לסהמ"צ להרס"ג פרשה א בסופה. (ג) ל' הרמב"ם בסהמ"צ (שם): "מנין שממנים ב"ד לכל ישראל ת"ל שופטים ושוטרים כו"ו" אלה הדינין נוהגין בין בארץ בין בחו"ל. — וראה גם לקו"ש חל"ד ע' 103 ואילך.

(85) מסעי שם, יג.

(86) פרש"י עה"פ.

(87) וכלשון התנחומא (שם): "שוטר שיוציא ממנו כו' משפט צדק ללמדך שצדקה עושין כו' ועם החייב שמוציאין את הגזילה מתחת ידו".

(77) יומא פה, ב (במשנה).

(78) תניא אגה"ת פי"א.

(79) ברכות נו, סע"א. וש"נ. וראה מכות

יא, ב ותוד"ה מידי.

(80) ואתחנן ד, מב. ועוד.

(81) שם, ד. וראה אבות דר"נ ספ"ד.

(82) ר"פ שופטים.

(83) מובא בסהמ"צ להרמב"ם מ"ע קעו.

לפנינו בספרי זוטא (מסעי לה, כט).

(84) ממש"כ בספרי ר"פ שופטים

ובסנהדרין (טז, ב) "מנין שמעמידין שופטים

לישראל ת"ל כו' שוטרים ת"ל כו'", משמע

לכאורה דצריך לימוד מיוחד לשוטרים, ובכל

מושבותיכם (מסעי שם) דמיני' ילפינן דנוהג

גם בחו"ל (מכות ז, א. וספרי שם), הרי מדבר

רק בשופטים. אבל מדברי ר' אלעזר (תנחומא

ר"פ שופטים) "אם אין שוטר אין שופט",

משמע דבכ"מ שממנים שופטים מוכרח שיהיו

מקלט, גלות — "גלות מכפרת"⁷⁹. וכפי שמבאר אדמו"ר הזקן באגרת התשובה⁸⁸ ש"כפרה היא לשון קינוח, שמקנח לכלוך החטא", ועד כדי כך שנעשה "מרוצה .. כקודם החטא"⁸⁹.

ובמילא הי' מקום לומר שענין זה ישנו גם בחוץ לארץ ישראל, שהרי ארץ ישראל, שהיא "ארץ" סתם⁹⁰, ענינה — כמאמר⁹¹ "למה נקרא שמה ארץ, שרצתה לעשות רצון קונה", ופירוש "חוץ לארץ" הוא — חוץ מרצון זה. ואם-כן — בחו"ל יש להבטיח ענין זה יותר מאשר בארץ ישראל.

ואעפ"כ, רק ה"שופטים ושוטרים" היו גם בחוץ לארץ, אבל ערי המקלט — רק בארץ ישראל.

יז. בתשובה ישנם שני ענינים⁹²: חרטה על העבר וקבלה על להבא, ובאיזה אופן היא החרטה הראוי' — כאשר מכאן ולהבא מקבל על עצמו להתנהג כדבעי, דאם לא כן, מהי פעולת החרטה, הרי הוא "כטובל ושרץ בידו"⁹³.

ולכן היו ערי מקלט רק בארץ ישראל, כיון שאם האדם נשאר מחוץ ל"ארץ שרצתה לעשות רצון קונה" — מהי פעולת החרטה. ולכן ערי מקלט קולטות גם רוצח מחוץ לארץ, שגם עבורו מועילה הגלות, אבל הגלות עצמה צ"ל בארץ ישראל דוקא — "ונס שמה"⁹⁴.

משא"כ הענין ד"שופטים ושוטרים" — הי' גם בחוץ לארץ, כיון שלגבי משפט על הזולת שנינו⁹⁵ "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו"; בית הדין שבארץ ישראל אינם יכולים להכיר את ההעלמות והסתרים שישנם בחוץ לארץ, אשר, על כל ענין במעשה, ואפילו בדיבור ובמחשבה, צ"ל גייעה רבה, וישנם נסיונות רבים. בארץ ישראל — מצב

88 פ"א.

89 שם פ"ב.

90 ראה תענית י"ד, רע"א.

91 ב"ר פ"ה, ח. יל"ש בראשית רמז ת.

92 רמב"ם ה' תשובה פ"ב ה"ב. תניא

אגה"ת לרבנו הזקן פ"א (צא, רע"א). אלא

שחרטה על העבר צ"ל לא רק במחשבה, כי

אם גם בדיבור — וידוי דברים (ועיין מצות

וידוי ותשובה בסהמ"צ להצ"צ פ"א (דרמ"צ

לח, א ואילך), מנ"ח מצוה (סד). וכנוגע

מכאן ולהבא מצות התשובה היא עזיבת

החטא בלבד* (ועל כרחק צריך לפרש כן

בלשון הרמב"ם שם רפ"א, בשערי תשובה

לרבנו יונה א"ת יט. ועוד) וכדמוכח בחו"מ

סו"ס לד ובכ"מ. וראה ג"כ קדושין (מט, ב).

וצ"ע.

93 ראה תענית טז, א. רמב"ם ה' תשובה

פ"ב ה"ג.

94 מסעי לה, יא.

95 אבות פ"ב מ"ד.

* וראה לקו"ש ח"י ע' 197 ואילך.

ד"עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"⁹⁶ — אין להם שום מושג בזה. ולכן הוצרכו להיות "שופטים ושוטרים" גם בחוץ לארץ, כדי לשפוט את בני"ש שבחוץ לארץ.

וכידוע הסיפור אודות אדמו"ר האמצעי ואודות אדמו"ר הצמח צדק⁹⁷, שפעם אחת, באמצע "יחידות", הפסיק למשך זמן, ואח"כ חזר לערוך "יחידות". וכששאלוהו הטעם לזה, הסביר, שכאשר באים ל"יחידות" לבקש "תיקון", צריך למצוא — בדקות דקות עכ"פ — ענין זה בעצמו, ואז אפשר לענות. וכשבאו אליו לשאול אודות ענין פחות ביותר — לא הי' ביכלתו למצוא בעצמו ענין זה אפילו בדקות דקות, ולכן הפסיק את ה"יחידות"⁹⁸.

וזהו ג"כ הענין שאמר הקב"ה למשה רבינו בשעת חטא העגל "לך רד כי שחת עמך"⁹⁹: משה הי' אז ברקיע, למעלה מעלה, "לחם לא אכל ומים לא שתה"¹⁰⁰ ובנ"י היו למטה מטה. ולכן אמר לו הקב"ה "שחת עמך", הם העם שלך¹⁰¹ — שעי"ז נעשה משה קשור עמם, והי' יכול ללמד עליהם זכות.

ועל דרך מ"ש אדמו"ר הזקן¹⁰² ב"בד קודש"¹⁰³, שאין רצונו שהמשפט יהי' ע"י "שרים", כיון שעל "שרים" אי אפשר לסמוך, אלא בקשתו ש"מלפניך (דוקא) משפטי יצא ענין תחזינה מישרים"¹⁰⁴. ה"שרים" אינם מרגישים מה הם העלמות והסתרים, ולכן צ"ל משפט של נשמה בגוף — "מלפניך" דוקא. וזהו הענין שה"שופטים ושוטרים" הי' צ"ל בחוץ לארץ דוקא.

יח. אע"פ שערי מקלט היו בארץ ישראל דוקא, מ"מ יש בזה חילוקי מדריגות: היו ערי מקלט בעבר הירדן — ד"שכיחי רוצחים"⁷⁰; בארץ ישראל, ש"למה נקרא שמה ארץ, שרצתה לעשות רצון קונה"; ואפילו לעתיד לבוא, כש"ירחיב הוי' אלקיך את גבולך"¹⁰⁵ — גם אז יהיו ערי מקלט.

101 (101) דהיינו שהכח שלך נמצא בהם (מהנחה בלתי מוגה).

102 (102) ראה הקדמת כ"ק אדמו"ר שליט"א ל"בד קודש" (קה"ת, תש"ז (ועוד), ולאח"ז באג"ק אדמו"ר האמצעי ע' (רמג).

103 (103) פ"ז (אג"ק שם ע' רנג ואילך).

104 (104) תהלים יז, ב.

105 (105) פ' שופטים יט, ח. ירושלמי מכות פ"ב ה"ו בגמרא. ספרי עה"פ.

96 עקב יא, יב.

97 ראה סה"מ קונטרסים ח"ב שנו, ב ואילך (אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' שעט ואילך).

98 דמכיון שסו"ס באו לשאול אצלו עד"ז, לא הי' יכול, או שלא רצה, להמשיך בעריכת "יחידות" (מהנחה בלתי מוגה).

99 תשא לב, ז.

100 שם לד, כח.

והיינו, שהענין ד"שופך דם האדם באדם"⁷², שעל זה הוא הענין דערי מקלט — ישנו בכל מדריגה לפי ענינה. ואפילו לעתיד, שאז תהי' העבודה, וממילא גם העדר העבודה, באופן נעלה לגמרי — גם בענין זה ישנו הענין ד"שופך דם האדם (דקדושה) באדם (בליעל)"⁷³, ועל זה צריכים ערי מקלט שקולטות.

והיינו לפי שבכל מדריגה ישנו הענין דהעדר והיפך העבודה כפי ענינה, כלומר שלפי ערך מעלת מדריגתו ה"ז ענין של העדר העבודה, ועד שבהמדריגה ד"ובו תדבקון" — העבודה ד"אותו תעבודו" היא ענין שצריך לעשות עליו תשובה¹⁰⁶.

יט. וכן הוא גם בחשבון הנפש דחודש אלול, שהו"ע ערי מקלט כנ"ל — שהוא אצל כל אחד כפי אופנו. עליו לעשות חשבון הנפש על כל מחשבותיו, דבוריו ומעשיו במשך כל השנה, אם היו על-פי שולחן-ערוך, אם היו לפני משורת הדין, ואם היו "לפום גמלא"¹⁰⁷; ואם לא הי' כך — עליו לעשות תשובה.

ומזה מובן, שלא בעלי עסקים בלבד, אלא גם יושבי אוהל, שבמשך כל השנה נמצאים הם באהלה של תורה ובאהלה של תפלה — גם אצלם חודש אלול צ"ל "עיר מקלט", "את בצר במדבר"¹⁰⁸, בתורה¹⁰⁹, שעלי' נאמר¹¹⁰ "וממדבר מתנה", וכן בתפלה¹¹¹.

וזוהו ג"כ מה שדובר לפני שנתיים (בח"י אלול)¹¹² בענין מנהג המדינה, שבימי אלול ותשרי נוסעים מהישיבות לבתיהם — שזהו היפך התורה וגם היפך שכל אנושי. במקום מה שמצינו¹¹³ שבחודש אלול היו ממעטים בגופי הלכות ובחיבורים, והיו עוסקים יותר בתשובה — נוסעים מהישיבה לבתיהם!

בזמן חודש אלול צריכים להיות בישיבה, וצריך להיות "מונח" ("אָפּגעלייגט") אשר יעבור עלי מה, בשבועות האחדים שבחודש ד"בקשו פני"¹¹⁴ — אהי' כדבעי!

(111) עיין לקו"ת ביאור לד"ה וידבר גו' במדבר סיני (ג, סע"ב ואילך). לעיל בענין ובו תדבקון.

(112) שיחת ח"י אלול תשי"ב סי"ג ואילך (תו"מ ח"ו ע' 166 ואילך). וש"נ.

(113) אלף למטה במטה אפרים סתקפ"א סקט"ו.

(114) תהלים כז, ח.

(106) ראה ד"ה אחרי ה"א תלכו וביאורו (בסופם — בסידור, בספר המצות להצמח צדק) בלקוטי תורה.

(107) כתובות סז, רע"א. וש"נ.

(108) ואתחנן ד, מג.

(109) ראה מכות יו"ד, א.

(110) חוקת כא, יח. וראה עירובין נד, א.

כ. ענין זה הוא הוראה גם לבעלי עסקים — שאף שבמשך כל השנה שקוע הוא בעסקיו, הרי בהזמן דחודש אלול, או לכל הפחות מח"י אלול, שאז מתחיל החשבון "יום לחודש"¹¹⁵, או בימי הסליחות עכ"פ, עליו לברוח ל"ערי מקלט" (שהיו גם בעבר הירדן שמחוץ לארץ ישראל), במקום של יראת שמים, בישיבה והדומה¹¹⁶, ו"שם תהא דירתו"¹¹⁷.

צריך להיות "ונס שמה", "ונס" — פירושו בריחה¹¹⁸, לברוח מכל הענינים שעסוקים בהם במשך כל השנה — ל"ערי מקלט", ו"שם תהא דירתו", שם עליו להתיישב, ובסגנון הזהר¹¹⁹ "קבורתי דילי" (דמשה) משנה" — "שם תהא קבורתו"¹¹⁷.

הענין ד"קבורתו" הוא ע"ד מה ששנינו¹²⁰ "בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם" — שכאשר הוא "בן מאה", וסיים לפעול את כל הענינים בכל פרטי כחות הנפש (יו"ד הכלולים מיו"ד), אזי "עבר ובטל מן העולם" — אין לו שום שייכות עם העולם העולם, וממילא יכול להאריך ימים ושנים, כיון שאין לו ממה לחשוש¹²¹.

וזהו פירוש "קבורתו" — פירוד הד' יסודות, וכל אחד מהם מגיע ומתחבר לשרשו, "עפר אתה ואל עפר תשוב"¹²², הביטול ד"ארץ"¹²³, שעי"ז בא אח"כ בנין המלכות שבראש השנה.

וע"י העבודה דחשבון הנפש שבחודש אלול, עד "ונס שמה" — נעשית ההכנה לכתיבה וחתימה טובה דראש השנה, לשנה טובה ומתוקה בבני חיי ומזוני רויחי.

<p>שם. (115) ראה קונטרס ח"י אלול תש"ג ע' 42.</p> <p>(120) אבות ספ"ה.</p> <p>(121) ראה גם תו"מ ח"ז ס"ע 157 ואילך.</p> <p>(122) בראשית ג, יט.</p> <p>(123) שהו"ע "ארעא אתבטלת" (ספד"צ</p> <p>— זח"ב קעו, ב). — מהנחה בלתי מוגה.</p>	<p>(116) ושם ציריכים להתכנס כולם יחד (מהנחה בלתי מוגה).</p> <p>(117) מכות יא, ב (במשנה).</p> <p>(118) ע"ד כי ברח העם (ראה תניא פל"א).</p> <p>(119) ח"א כז, סע"ב. וראה ביאורי הזהר</p>
---	---